

Belka

Tomaz Mihelic

Na enoličnih, od svežega snega zamedenih Hribaricah, kjer se zdi, da ni več moč prikriti ničesar, se mi je pod noge prikotalil majhen temen svaljek. Izgledalo je, kot da bi veter pripihal močno prekajen cigaretni ogorek. Radoveden sem ga pobral. Bil je iztrebek. Sestavljen je bil iz stisnjenih, dobro zmletih rastlinskih delov. Toda od kod se je vzel? Okrog mene ni bilo ničesar drugega kot pregledno, zasneženo pobočje brez kakršnihkoli oblin. Zakoračil sem v smer, od koder je prišel. Že čez nekaj korakov sem splašil belko. Najprej eno, nato še dve. Čepele so v snegu, samo nekaj metrov od mene. Opazil sem jih šele, ko so vzletele.

Foto: Tomaz Mihelic

Prav tako kot zimska je tudi poletna barva belk usklajena z njihovim okoljem. Za samce je značilen belo obarvan trebuh in sivo krovno perje na hrbtu. Rjavo grahast vrat belke na sliki nakazuje, da gre za prvoletnega samca.

Belka *Lepus timidus* med našimi predstavnicami koconogih kur Tetraonidae naseljuje najvišje predele slovenskih Alp. Za razliko od ostalih treh vrst: gozdnega jereba *Bonasa bonasia*, divjega petelina *Tetrao urogallus* in ruševca *Tetrao tetrix*, ki so vezani na gozdove, drevesno mejo ali pas ruševja, ostaja belka zvesta goličavam nad gozdno mejo prek celega leta. Tu so razmere podobne tistim v arktičnih predelih severne poloble, kjer danes živi večina belk. Alpska populacija je tu ostala od zadnje poledenitve, zato je podvrsta *L. m. helveticus*, ki živi tudi pri nas, označena kot ledenodobni relikt.

Vsvetu je do danes razpoznanih 30 podvrst belke. Eden od razlogov za takšno podvrstno taksonomsko razdrobljenost je zapletena golitev. Belka je pozimi bela z izjemo črnih repnih peres, ki so vidna samo med letom. Poleti je sivo do rjavo grahasta z belo barvo po perutih, ki je zopet vidna samo med letom. Menjava obarvanosti perja, ki belki nudi odlično varovalno barvo prek celega leta, je povezana s kar tremi golitvami v letu. Pomladanska golitev se začne največkrat že v aprilu, ko dobijo belo obarvane ptice grahasto perje po glavi, hrbtu in prsih. Po gnezditvi se začne poletna golitev, ki je skoraj popolna. Zamenjajo

BELKA

foto: Tomaž Mihelič

Odrasle samice so poleti skoraj popolnoma rjave. Belina letalnih peres je vidna samo med letom.

se tudi vsa letalna in repna peresa. Nizke jesenske temperature pa sprožijo zimsko golutev, kjer se zamenjajo vsa krovna peresa, ki niso belo obarvana. Belke tako ponovno postanejo bele. V tem času imajo samci med očesom in kljunom tanko črno črto, kar je edini razpoznavni znak med spoloma.

Kljub temu da sta pomladna in jesenska menjava perja povezani s temperaturami v okolju, pa bela belkina barva ne sovпада vedno s prisotnostjo snežne odeje v našem visokogorju. Na tovrstna neskladja se belka odziva z manjšimi premiki. Kadar sneg zapade pozno, se belke premaknejo v povsem skalnata območja, predvsem na mesta z zelo svetlo skalo, ali pa v višje predele, če so le ti zasneženi. Nekaj let zapored so bile belke opazovane skoraj na vrhu Triglava, nad 2700 metri, kjer je jeseni ležal prvi sneg. Sicer pa je belka najštevilčnejša v pasu med 1900 in 2400 m n.m., predvsem na skalnatih pobočjih ali platojih z redkim pritalnim rastlinstvom. Aprila in maja na tej višini pogosto slišimo značilno oglašanje samcev. Njihovo paritveno oglašanje spominja na zvok lesene raglje, z njim pa označujejo teritorij in osvajajo samico. Samica po oploditvi nekje v bližini znese 6 do 15 jajc. Posebnega gnezda ne

gradi, pač pa samo s puhom postelje plitvo globelico. Samec med valjenjem s preglednega mesta v bližini opazuje okolico. Če se v tem času približamo gnezdu, nas s hlinjenjem poškodovanosti skuša speljati stran. Podobno reagira tudi samica, če jo presenetimo, ko vodi kebkce, kakor pravimo puhaštim mladičem.

Samci belk se teritorialno vedejo samo pomladi. Poleti, predvsem pa jeseni in pozimi se tako kot samice in mladiči združujejo v manjše jate, v katerih preživijo zimo. Vez med njimi ni trdna, zato se skupine ptic velikokrat delijo na manjše oziroma se združujejo z novimi skupinami. Gibljejo se predvsem v odvisnosti od snežnih razmer, vedno pa ostajajo zveste pasu nad zgornjo gozdno mejo. Tudi, kadar jih razmere prisilijo, da se spustijo nižje, jih bomo našli na plaziščih, kjer se negozdne površine zajedajo v doline. Belko kljub temu da živi od človeka odmaknjeno življenje, uvrščamo med ranljive vrste. Tisočletja je vrsta kljubovala nizkim temperaturam, viharjem in debeli snežni odeji, danes pa izgleda, da jo lahko ogrozi množično gornišstvo in turno smučanje, ki je v Alpah vse pogostejše tudi v času njenega gnezdenja. ■ ■ ■